

ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԶ ԶՕՐ ՃԱՌԸ

Գերազնորհ, Հոգեւորհ եւ Բարեւորհ Միաբանակիցք իմ,
Եղբարք եւ սիրելիք ի Տէր.

Ի մուտս Ս. Աթոռոյս 1934-35 եկեմտական տարեշրջանին, որ իրապէս սկսած եղաւ արդէն ընթացիկ տմսոյս առաջին եօթնեկին, ուրախութիւն է ինձ տեսնել զձեզ այս պատմական սրահին մէջ. ի նիստ Միաբանական Ընդհ. Ժողովոյ:

Առողջական պատճառներով, որոնց մասին աւելորդ է խօսիլ այժմ, չէի յուսար թէ պիտի կարենամ այս անգամ կատարել այս ժողովոյ նախագահի իմ պարտականութիւնս. հանդարտ է սակայն իմ խղճմտանքը, որ պարտազանց լինելու կորանքը կարողացայ խնայել ինծի, և այսօր, այս երրորդ թէ վերջին անգամ լինելով — Աստուծոյ է միայն գիտելի — ձեր եղբայրական գումարման ի գլուխ կը գտնեմ զիս այստեղ, միասին կատարելու համար նոր չրջանի մը բացման ժողովական արարողութիւնը:

Գոհ եմ շատ, ըսելով թէ այն բոլոր լաւատեսութիւնները՝ զորս աւարտած տարեշրջանի սկիզբը կը յայտնէի իմ ճառիս մէջ, իրականացած են զրեթէ բոլորովին, թէև ոչ անշուշտ առանց անձկութեանց և դժուարութեանց: Մեր յոյսերը չխաբեցին զմեզ. անցուցինք բարեկալով տարի մը ևս, ողորմութեամբ Աստուծոյ, որ զօրացուց բոլոր իմ գործակիցներս և զիս՝ ձեզ հետ, հակառակ տարէցներէս շատին, մանաւանդ իմ, ֆիզիկական և երբեմն նաև, իբր ատոր հետեանք, հոգեկան անհանգստութեանց:

Այս մասին աւելի հանգամանօրէն պիտի տեղեկանաք մանրամասնութեանց, տեսնելով գործադրուած պիւտճէին պատկերը, նոր պիւտճէն և յարակից նօթը, զորս այսօր իսկ ժողովոյդ կը ներկայացնէ Տնօրէն Ժողովը, ինչպէս նաև տարեկան գործունէութեան ընդհանուր Տեղեկագիրը կամ Համարատութիւնը, որ անհրաժեշտօրէն պիտի պատրաստուի ի մօտոյ, իբրև Ս. Աթոռոյս Տարեգրութեանց այս տարուան գլուխը:

Թող տրուի ինձ՝ շատ արագ ակնարկի մը մէջ խտացնել այս տեղ այդ գործունէութեան ընդհանուր գիծերը:

Ա. Կրօնական եւ եկեղեցական կեանքը Սրբոյ Թաղերեանց տառքելովան Ս. Աթոռոյ այս նուիրական Հաստատութեան մէջ անցաւ աւանդապէս օրինականացուած կանոնադրութեամբ. հանապազօրեայ պաշտամունք, ս. պատարագք, տօնական հանգիստաւորութիւնք, կատարուեցան անխափան. ի նախնեաց ժառանգուած կամ դարաւոր իրաւանց բաժին ոչ մէկ եկեղեցի կամ մատուռ, ոչ մէկ խորան կամ սեղան, ոչ մէկ սրբավայր կամ ուխտատեղի զօրիկ մնացին բարեպաշտական կատարողութենէն, զոր կը պարտինք իրենց ի հաւատոց և յաւանդութենէ: Զլիջաւ ոչ մին այն կանխեղներէն՝ զորս մեր երջանիկ նախնեաց ֆերմիտանդութիւնը լուցած էր Տնօրինական սրբաբաշտեցանք մէջ: Զլուց բնաւ բեմը, որու՝ բոլոր քարոզիչ եպիսկոպոսունք և վարդա-

պետք, ինձ հետ, իրենց սրտին և մտքին նպաստը բերին սիրով, ոչ միայն Մայր Տաճարին մէջ և ի Ս. Յարութիւն, ի Ս. Աստուածածին, ի Բեթղէհէմ, ի Ս. Փրկիչ, ի Ս. Համարածում ևն. ամէն կիրակի և առօրեական օրեր, այլ նաև ի Յոպպէ, յԱմման, և Երբեմն ևս ի Հայֆա: Զատական ուխտաւորութեան շրջանը բոլորուեցաւ խաղաղութեամբ և, կը կարծեմ, հոգեպարար տպաւորութեամբ, ինչպէս իրենք ուխտաւորները բարի եղան քանիցս յայտարարելու:

Բ. Կրակաւն եւ մսաւորակաւ կեանքը, նոյնպէս, կանոնաւորապէս բոլորեց իր տարեւոր շրջանը: Ժառանգաւորաց վարժարանը անցեալ տարեշրջանին ունէր երեք դասարաններ (Ա. Բ. Գ.), յընդհանուրն (16 + 9 + 3) 28 աշակերտներով: Ի սկիզբն և յընթաց դպրոցական տարեշրջանին՝ պակսեցան հինգ, և աւելցուեցան չորս ժառանգաւորներ, որոնք, ըստ իրենց մտաւոր պատրաստութեան, տեղաւորուեցան ներկայ Բ. և Գ. դասարաններուն մէջ. որով ընդհ. թիւը յանգեցաւ 27-ի, ինչ որ է մեր ներկայ ժառանգաւորաց թիւը: Գալով Ընծայարանին, որ կը բաղկանայ սարկաւազաց երկու դասարաններէ, կրտսեր երեք սարկաւազներուն վրայ իբրեւ ուրաւակիր աւելցուեցաւ իրենց նախկին ընկերներէն մին, Ազատ Ինթոյեան: Իսկ երէց դասարանի չորս սարկաւազները ներկայ դպրոցական դասընթացքին հետ կ'աւարտեն իրենց աշակերտութեան շրջանը, և, եթէ լրացնեն իրենց աւարտական գրութիւնները, և իրենց կեանքովն ու վարքովը մինչեւ ցվերջին կէտ ուսանողական իրենց շրջանին արժանի հանդիսացնեն ինքզինքնին, Աստուծով կը կոչուին յաստիճան քահանայութեան: Ժառանգաւորաց և Ընծայարանի աշակերտաց ուսումնական արդիւնքը զոհարուցիչ էր անցեալ դպրոցական տարեվերջին, կը յուսանք թէ նոյնպէս պիտի լինի նաև այս տարւոյ վերջը, երկու ամիս յետոյ: — Որովհետեւ երէց սարկաւազներու շրջանաւարտ լինելովը կը պակսի մեր դասարաններէն մին, պատրաստութիւններ կանխուած են, յառաջիկայ տարուան համար առ նուազն 15 աշակերտներէ բաղկացած նոր դասարան մը ունենալու համար. վեցը արդէն գտնուած են, և պիտի փնտռուին մնացեալները:

Մեր հոգեւոր դպրանոցէն դուրս, Ս. Թարգմանչաց վարժարանը ևս, ուր անցեալ տարեշրջանին կային 426 աշակերտներ, մանկունք ևս պատանիք, երկու սեռէ, անցեալ տարի ունեցաւ կրթական յոյժ փայլուն արդիւնք մը, ազգին ընծայելով 10 շրջանաւարտներու հոյ մը: Ասկէ զատ, իրենց կրթական շրջանը յաջողութեամբ բոլորեցին Յոպպէի և Հայֆայի նախակրթարանները, և Ամմանի, Բէսէյֆայի և Աթլի-դի դպրատունները. որոնց առաջին երկուքը նպաստաւորուած են Ս. Աթոռէս, լայնօրէն, և վերջին երկուքը Հ. Բ. Ը. Միութենէն: Ինչպէս զիտէք, այս չորս վարժարաններն ալ կը գտնուին հսկողութեանը ներքեւ Ս. Աթոռոյս իշխանութենէն ընտրուած հոգաբարձութեանց, որոնց առաջինը միայն հրաժարական մատոյց իր պաշտօնէն, իսկ միւս երեքը կը շարունակեն գործել զովելի ջանասիրութեամբ:

Ս. Աթոռոյս տպարանը կը գործէ անդուլ, աւելի կանոնաւորուած գրութեամբ, «Սիւն» պաշտօնաթիւրթը կը շարունակուի անխափան, զոյգ մատենադարաններ կը պահպանուին հոգածութեամբ՝ թէև դեռ կարօտ ցուցակադրական աշխատանքի, որուն համար պէտք կ'այ անուշտ ընդհանուր գործակցութեան:

«Դուրեան հիմնադրամ»ը տաւրկայ է Ուսումնական Խորհուրդի և Տնօրէն Ժողովոյ ջերմ խնամքին. լուսահոգւոյն երկերէն ցարդ տպագրուեցան չորսը, Մասնագրութեան պատմութիւնը, Հայոց ճիւղ կոթը, Ազգային պատմութիւնը, և Պատմութիւն փիլիսոփայութեանը. այժմ մամուլ տակ են Քննադատութեան և ուսումնասիրութեան հատորը և Կրօններու պատմութիւնը. կը յուսանք թէ յառաջիկայ տարեշրջանին, կամ, առ առաւելն միւսին՝ կ'աւարտի ամբողջական երկերուն շարքը, որ հաւանաբար պիտի պարունակէ ընդամենը 11 հատորներ:

Այս տարի, ի սկիզբն Հոկտեմբերի, կը կատարուի նաև առաջին բաշխումը «Սրբոց Թարգմանչաց-Դուրեան» Մրցանակին, որուն ներկայացուած են արդէն քանի մը կարեւոր և ընտիր ուսումնասիրութիւններ:

Ի վերջոյ, պարտութիւն յայտնել թէ մեր վերջին նորոնձայ չորս արեղաները յանձնած են իրենց աւարտական գրութիւնները, և Տէրամբ, ի մօտոյ, կ'ընդունին օրհնութիւն մօտենաւոր իշխանութեան վարդապետութեան գաւազանի:

Գ. Վարչական եւ երկրակազմական կեանքերն իս ունեցաւ յոյժ գործօն և արդիւնաւոր շրջան մը: Տնօրէն Ժողովը, միշտ շոգեպինդ լծուած իր գործին, ունեցաւ օգտաւատ գործունէութիւն մը, վարելով թէ Հաստատութեան հոգեւորական, վարչական և մատակարարական և թէ՛ մեր թեմական շրջանակին կրօնական, ազգային և դատական գործերը: Նախագծուած պիւտճէն գործադրուեցաւ ճշդիւ, շնորհիւ առ այդ չլրացուած հակակշռական հակոդութեանց:

Անցեալ տարւոյ սկիզբը ծախուց համար սահմանուած 21794 Պ. Ո. վարկէն ծախսուեցաւ 21504. իսկ նախատեսուած 23329 » » հասոյթէն իրականացաւ 22620. Ինչ որ կը նշանակէ թէ տարեկան ելեւմուտքն 1116 Պ. Ո. առաւելութիւն կը ցուցնէ

Դ. Կալուածական եւ շինուածական տեսակէտով՝ անցնող այս տարեշրջանը եղաւ շարունակութիւնը նախորդ շրջանի շինարարական յաջողութեանց.

1932 Օգոստ. 10ին սկսուած և 1933 Ապրիլին աւարտած երեք պօքներէն կամ շինուածահոյներէն վերջ, որոնցմով ունեցած էինք 13 խանութներ և 6 յարկարաժիններ (այս վերջինները 22 սենեակներով), և որոնց համար ծախսուած էր 10,097 ոսկւոյ գումար մը, 1933 Յուլիսին և Դեկտեմբերին սկսած և ներկայ տարւոյս Մարտին և Ապրիլին աւարտած էինք ուրիշ չորս շինուածահոյներ ևս, 14 խանութ և 7 յարկարաժին (այս վերջինները 25 սենեակներով) ծախսելով 11,337 ոսկւոյ գումար մը. իսկ այս տարի, զեռ երկու ամիս առաջ Փրինսէս Մէրիի փողոցին վրայ հիմնարկեցինք երկու հսկայական շէնքեր, 23 խանութներով և 11 յարկարաժիններով՝ 44 սենեակներով, և զեռ երկու շաբաթ առաջ մէկ նոր պլօք (7 մթերանոցներու համար), այս երեք կտոր շէնքերուն համար տրամադրելով 22,592 ոսկւոյ գումար մը, զոր ունինք ի պատրաստի: Այնպէս որ մինչև ի վերջ ներկայ տարեշրջանին, աւարտած պիտի լինինք տասն և մէկ մեծ ու փոքր շինուածահոյներ, ամէնուն համար ծախսուած ըլլալով 42,026 ոսկւոյ գումար մը: — Այս ամէնուն հասոյթը, որ, բացի միաբանից ինկած բաժինէն, պիտի լինի աւելի քան 4560 ոսկի, այս տարիէն սկսեալ, ըստ որոշման ժողովոյդ, պիտի յատկացուի պարտուց շիջուցման գործին: — Առ այժմ պիտի վերջացած լինէին մեր շինարարական ձեռնարկները, եթէ Տնօրէն Ժողովը որոշած չլլար Լնդհ. Ժողովիդ ներկայացնել նոր առաջարկ մը՝ կառավարութեան միջոցաւ՝ արժէքի հատուցմամբ՝ մենէ զբաւուած (իսթրիալք) գետններուն զրամով յետոյ նոր պլօք մը ևս կառուցանելու համար. առաջարկ՝ զոր վստահ եմ թէ մտադիւր պիտի ընդունի Ժողովդ, յօգուտ առաւել ևս հաստատութեան պիւտճէի Ս. Աթոռոյս:

Ըսի թէ ներկայ տարիէն սկսեալ, մեր նորաշէն կալուածներու հասոյթը պիտի գործածուի պարտուց շիջուցման. աւելցնել պարտութիւն անմիջապէս թէ այդ 100,000ի պարտքը, որ երեք տարիներէ ի վեր չէր աւելցած երբեք, իր մասին մտադրուած շիջուցումի գործադրութեանէն ալ առաջ, այս տարիէն նուազեցաւ արդէն աւելի քան 2000 ոսկւոյ միանուագ հատուցմամբ, և յոյս մեծ ունինք թէ ասիկա բարենշան երեւոյթ մ'է միայն նահանջի այն շարժումին, որուն ճամբան պիտի բռնէ անվրէպ հարիւր գլխի վիշապը:

Ե. Մեր հանրային եւ ժողովրդական կեանքը, որ կ'արտայայտուի իշխանութեանց և մեր ժողովուրդին հանդէպ մեր պարտականութեանց կատարման մէջ, իր ընթացքը կատարեց բարեք պայմաններուն մէջ: Մայր Աթոռոյ ու ամենայն Հայոց Հայրապետութեան, Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեան, տեղական կառավարութեան, օտար պատրիարքարաններու, եկեղեցիներու, միաբանութեանց, ոչ քրիստոնեայ կրօնական իշխանութեանց, հիւպատոսական մարմնոց և այլն

հետ ունեցանք սիրալիր առնչութիւններ: — Գեղեցիկ յաջողութիւն մը եղաւ Ս. Էջմիածնի Լուսաւորի ձեռնարկը Ս. Աթոռոյս շրջանակին մէջ և մեր թեմական սահմաններէն ներս, արտագրելով 150 ոսկւոյ գնահատելի գումար մը. ժողովուրդը սիրով կատարեց առ այդ իր պարտականութիւնը, և կը յուսանք թէ պիտի չարունակէ կատարել յետ այսու ետ:

Վանուցս պարխալներէն ներս բնակաւորուած դաղթական ազգայնոց՝ արտաքոյ Ս. Աթոռոյս փոխադրութեան հարցը առարկայ եղաւ ուշադրութեան Տնօրէն ժողովոյ, որ առ այդ կարգեց մասնաւոր Յանձնաժողով մը. աշխատութիւնք եթէ գեռ չյանգեցան զոհացուցիչ արդիւնքի մը՝ բացատրութեան անկարօտ պատճառներու հետեանքով, սկզբնաւորութիւն մը կատարուած եղաւ սակայն. որոշ թուով ընտանիքներ իրենց բնակարաններ հողացին արդէն քաղաքին մէջ. իսկ Տնօրէն ժողով և Յանձնաժողով կ'ընեն արժանը՝ կարելիութեան՝ սահմանին մէջ հետապնդելու համար գործը:

Մեր ժողովուրդին հասարակական և բարոյական դաստիարակութեան գործին ձեռնարկած եղանք արդէն, անցնող տարւոյ ընթացքին վաւերացնելով երիտասարդական միութեան մարմին մը, որուն լսարանի բացումը կատարեցինք վանուցս շրջափակին մէջ, և որ կը շարունակէ կանոնաւորապէս. նոյնպէս առանձինն կանոնագրով հաստատեցինք և քաջալերեցինք Տիկնանց աղքատական մը ընկերութիւն մը, որ սկսած է արդէն գործի, և գնահատելի յաջողութեամբ կը յառաջանայ:

Զ. Ալլելալլի վերջին հատուածի մը մէջ կը փափաքեմ յիշեցնել քանի մը կարգադրութիւններ, որոնցմէ ոմանք իբր բաղձանք կը ներկայացնէին անցեալ տարի:

Ժամաբարական հերթակալութեան հարցը մտաւ աւելի զործնական ճամբու մը մէջ, մասնաւորապէս Ս. Յարութեան տաճարին համար, շարաթական պաշտօնակատարութեամբ բոլոր միաբան վարդապետաց:

Դանձարանի ցուցակագրական գործին սկսուած է խղճմտօրէն, մասնաւոր մարմին մը շարաթուան մէջ երկուս գումարուելով կ'ընէ այդ մասին կարեւորը:

Ս. Յարութեան տաճարի մէջ մեր Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ նորոգութեան համար Տնօրէն ժողովոյ կողմէ կարգադրուած է կարեւորը, և անմիջապէս որ հարթութի պաշտօնական միակ դժուարութիւնը՝ որ կայ այդ մասին, պիտի սկսուի գործի:

Վերջացած են բոլոր աշխատութիւնք և կարգադրութիւնք, մեր նախորդին և Հօր, հոգեւոյս Դուրեան Սրբազան պատրիարքի հողակոյտը ծածկելու համար վայելուչ կճեայ դամբարանով մը: Կը յուսանք թէ այս մի քանի ամսուան ընթացքին կ'աւարտի և կը զետեղուի այդ շիրիմը, գեղարուեստական արժէքով գործ մը՝ որուն ծախքը հոգացուեցաւ, բացի մասնակի քանի մը նուիրատուութիւններէ, իր կենսագրութեան նուիրուած հատորին վաճառումէն:

Ինչպէս կը տեսնէք նոր պիւտճէի պատկերէն, այս տարի կարգ մը յաւելումներ մտած են ծախուց գլուխին մէջ, մասնաւորաբար նորոգութեանց, խոհանոցական յարդարմանց և կրթական պէտքերուն համար: Որչափ ալ կը մնանք խնայողական տնօրինութեան մեր նախկին առաջադրութեանց վրայ, որուն համար արդէն մեծ զգուշութիւններ ի գործ դրած ենք դարձեալ, անկարելի էր բոլորովին աննկատ անցնել հրամայական դարձած ինչ ինչ կարիքներու առջեւէն:

Կը վերջացնեմ զանազան ծանօթութեանց այս գլուխը՝ տեղեկութեամբ մը, որ գիտեմ թէ շատ պիտի ճնշէ ինչպէս մեր ամէնուս՝ նոյնպէս և Ս. Աթոռոյս զգացումովը ջերմ բոլոր սիրտերուն վրայ:

Մեծ ջանքերով հաղիւ բարեօրման գծին վրայ փոխադրուած հաստատութեանս նիւթական դրութիւնը վերջերս ինքզինքը դտաւ մտահոգիչ պարադայի մը առջեւ, որ երկարօրէն զբաղեցուց Տնօրէն ժողովը և զմեզ: Կառավարութիւնը ճարտարապետական քննութեան ենթարկելով Ս. Յարութեան տաճարը, հարկաւոր դտաւ պէտքը բաւական մեծածախս նորոգութեան մը, զոր պարտին հաւասարաբաժին վճարել երեք իրաւակից ազգեր, որոնց մին ենք մենք: Առ այժմ, ամբապնդման և ապա նորոգու-

թեան համար ցոյց տրուած է 75,000 ոսկւոյ գումար մը: Նոյն ճարտարապետական քննութիւնը այժմ սկսուած է կատարուիլ Բեթզենհէմի Ս. Մենդեան Տաճարին վրայ, ուր ունինք հաւասար իրաւունքներ միւս մեծ ազգերուն հետ: Կառավարութեան տա- կաւին հաղորդարութիւն չէ եղած մեզի, այդ սրբավայրին համար զնահատուած ծա- խուց մասին: — Ինչպէս ակնարկեցինք, ծանր է կացութիւնը, պարտինք ընել ամէն ինչ որ հարկաւոր է՝ մեր նախնիքներէն մեզի ժառանգութիւն ինկած սրբավայրերու մեր իրաւունքին պահպանութեանը համար. հակառակին վրայ չենք կրնար մտածել նոյն իսկ: Քաղցր մտածում մը՝ թէ ազգին այս զժուարին կացութեան մէջ պիտի գտնուին պատուական հայեր, որոնք պիտի չուզեն որ ազգին դիրքը նուազի այս նու- րական երկրին մէջ, կը լուսաւորէ անշուշտ մեր յոյսը: Բայց պէտք ունինք արխանա- լու և պատրաստուելու ի դժուար, ի դժուար գոհողութեան, ի դժուար անխոնջ աշխատանքի: Եթէ հարկ ըլլայ վերադարձնել Շղթայակիրի դժուար, պարտինք մտածել թէ ան պիտի չկարենայ վերադառնալ միայնակ, զոնք ուրեք անհատներու՝ հաւաքականութեանց դուրն է ժամանակը ուր կ'ապրինք, ու Շղթայակիր պատրիարքէ մը աւելի՝ Շղթայա- կիր Միաբանութեան գաղափարն ու փաստն է որ պիտի կարենան արժեքի:

Ձեռ կրնար փակել բացման իմ այս խօսքը, առանց բառով մը գէթ անդրա- դառնալու այն կացութեան՝ որուն ենթարկուեցաւ ազգն ու մասնաւորաբար եկեղեցին, մեծ պատերազմէն յետոյ հետզհետէ ընդլայնուող և վերջերս մանաւանդ տեղի ունեցած տխուր դէպքերու պատճառաւ: Աւելորդ է խօսիլ հոս առաջիններուն մասին, որոնք տիեզերական իրադարձութեանց յեղաշրջական հետեանքն եղան մեր հին բնաշխարհ- հին, ինչպէս և անոր սահմանակից երկրներուն մէջ՝ կառավարական վարչաձևի և դրութեան փոփոխութեամբ և Մայր Աթոռոյ կացութեան և կեցութեան վրայ ազդե- ցութեամբ: Հայրենիքի մէջ կատարուած այդ յեղաշրջութիւնները արձագանգ գտան Սփիւռքի հայութեան հասարակաց զգացման մէջ. Հայաստանի Բ. հանրապետութեան հանդէպ վերաբերմունքի սկզբունքը տեղի տուաւ ցաւալի թիւրիմացութեանց, որոնցմէ յառաջացան հոսանքային բուռն եզակորութեամբ վէճեր և տխուր իրողութիւններ Սփիւռքի զրեթէ բոլոր հատուածներուն մէջ. դէս ու դէն թափուած եղբայրասպան արեւնը դիտէք թէ ինչի՞ յանգեցաւ յետոյ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ: Արժանաւոր հոգեւորականին ողբը չէ որ պիտի ընեմ այս տեղ: Այդ մասին Միաբանութիւնդ և Ս. Աթոռոյս պաշտօնաթերթը արտայայտուեցան ըստ պատշաճի: Իմ նպատակն է զգացնել միայն թէ դէպքերու գերազդեցաւ յաջորդութենէ վերջ, Ամերիկահայութեան մէկ փոքր մասին մէջ յառաջ եկաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան Մայր Աթոռին հան- դէպ կեցուածքի հարց մը՝ հայութեան հոգեւոր գլուխին նոյն իսկ եկեղեցական հեղի- նակութեան վերաբերմամբ երկուանքի զղացումներով, ինչ որ խորապէս կը խոցէ ա- մէնուս սիրտը: Տակաւին կը սիրեմ յուսալ թէ ազգին հոգեւոյն խորքը կազմող իր դա- րաւոր ողջմտութիւնը պիտի թոյլ չի տայ որ աւելի խորանայ վէրքը, ու խաղաղու- թիւնը, որուն ազգովին պէտք ունինք աւելի քան երբեք, պիտի նորէն բերէ ամէնուս իր բարիքները: Մեր սյարտքն է աղօթել, և բանիւ և գրչով աշխատիլ որ ճշմարիտ եղբայրութեան սէրը տիրէ ամբողջ ազգին մէջ, ու ամէնքս, իբրեւ հոգեւոր օրդիններ Լուսաւորչակրօն եկեղեցւոյս մնանք ընդ միշտ մեր անայայն հաւատարմութեան և հնա- դանդութեան մէջ հանդէպ Մօրն լուսոյ Մայր Աթոռոյ կաթողիկէ Սրբոյ Լէմիամնի, և նորա արժանաւոր և ազգընտիր գահակալին, իբրեւ ճշմարիտ գլխոյ յերկրի Հայաս- տանեայց եկեղեցւոյ:

Եղբարք իմ և սիրեցեալք ի Տէր.

Պատկերացուցի, աւելի կամ նուազ մանրամասնութեամբ, մեր ներքին կեանքը. ջանացի իր ընդհանուր գոյներուն մէջ ստուերաղծել նաեւ ազգային զգացումը մտահո- գող ներկայ արտաքին կացութիւնը, որպէսզի առաւելագոյն գիտակցութեամբ պատ- րաստուինք թէ՛ մէկին և թէ՛ միւսին հանդէպ մեր ծառայութիւններուն՝ այն տարե-

չըջանին մէջ, ուր կը թեակոխենք: Կը փափաքիմ և կը մաղթեմ ի սրտէ որ այդ շըրջանը այս Սուրբ Տան և ամէնուս համար լինի նորագոյն յաջողութիւններու շարք մը, այս հաստատութեան բարւոյն և ազգին միութարութեան համար:

Վանականներ ենք ամէնքս ալ ըստ կարգին՝ որուն նուիրուած ենք. բայց իբրև եկեղեցականներ, ըստ աստիճանին՝ զոր ընդունած ենք ձեռնադրութեամբ, նոյն ատեն պաշտօնեայ ենք կրօնի, այսինքն պատրաստուածներ՝ ժողովրդական ծառայութեան: Աշակերտներ ենք Աւետարանի վարդապետութեան, և առաքեալներ՝ խաչին քարոզութեան: «Ընտրեաց զաշակերտս իւր, զորս և առաքեալս անուանեաց». աշակերտութիւն և առաքելութիւն, սովորիլ և սովրեցնել՝ անբաժան միութիւն կը կազմեն հոգեւորականին նկարագրին մէջ: Պիտի մնանք այստեղ, հոս արդիւնաւորելու համար մեր աշխատանքը, երբ պէտքը պարտադրէ և իշխանութիւնը հրամայէ. պիտի մեկնինք ժողովրդական ծառայութեան համար, երբ հարկը պահանջէ և իշխանութիւնը ուղարկէ: Ու ամէն տեղ և ամէն պարագայի մէջ, պէտք է ապրինք և զործենք հոգեւորականի կոչմամբ, բարձր՝ հոսանքներէ և կիրքերէ, որոնք կը մրկեն անա արտաքին աշխարհը. միայն կրօնքի սրբութեան, և ժողովուրդին հոգեւոր երջանկութեան նուիրուելով, ու ծառայելով միայն խաղաղութեան, ճշմարտութեան, օրէնքի և խղճի, նշանաբան ունենալով միայն և միշտ սէրը:

Հարկ չկայ կրկնելու ինչ որ ակնարկեցի արդէն. Եսուր է չատ՝ մեր սիրելի այլ դժբախտ ազգին ներկայ կացութիւնը, ու Եսուր մանաւանդ դրութիւնը մեր Ս. Եկեղեցւոյն, որ վտանգի մէջ է կարծես: Երբ կը յիշեմ իմ շրջած վայրերս յեւրոպա և այլուր, ու երբ կ'երեւակայեմ Սփիւքի հեռաւոր վայրերը, ի Հարաւային Ամերիկա և այլուր, Աւետարանն է կ'աղաղակէ սրտիս խորութիւններէն, «Հունձք բազում են և մշակք սակաւ»: Անհովիւ մեր ժողովուրդին անցքին վրայ դարանակալ նստած են ամէն կողմ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ թշնամիներ: Բացի մեր անմիջական շրջակայքէն, Կիլիկիոյ կաթողիկոսական շրջանակէն, Կ. Պոլսէն, Եգիպտոսէն և մասամբ՝ Պալքանէն, Նիլոպոլսէն և Միջագետքէն, ուր կան բարեբախտաբար հոգեւոր հովուութեան և ազգային վարչութեան կազմակերպութիւններ, զաղութահայութեան միւս բոլոր մասերուն մէջ մեծ է հոգեւոր մշակներու կարիքն ու պէտքը. ընդհանուր հայ միսիոնարական կազմակերպութեան մը հարկը անհրաժեշտ է այժմ առաւել քան որ եւ է ատեն. ու երբ հասնի Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետին նուիրակը, այդ մասին մանաւանդ պէտք է խորհնք ի սրտէ: Օրհնեմ՝ յիշատակը մեր պատուական նախորդին և իր նախորդներուն, որոնց ջանքերուն շնորհիւ ունինք այսօր կրթուած և հոգեւոր Միաբանութիւն մը, երիտասարդ և զործունեայ տարրերով հարուստ: Ողորմութեամբ Աստուծոյ, այդ տեսակէտով այս տարի պիտի ունենանք նոր աճում մը: Բայց պէտք է առաւելագոյն չափով աճի դեռ այս հաստատութիւնը, թիւով և բարեմասնութեամբ միանգամայն, քանակաւ և որակաւ հաւաստարպէս, որպէսզի առանց ներքին կազմը խախտելու, բաւականութիւն ունենայ անիկա հասնելու նաև արտաքին կարիքներու: Ատո՛ր պէտք է ուղղուի ամէնուս ջանքն ու ճիգը: Պէտք է ապրի ըստ արժանւոյն և կանգուն մնայ՝ միշտ ի չինութեան՝ Հայոց երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց այս դարաւոր և նուիրական Տունը:

Իոպէ մը ևս. լսեցէք իմ վերջին խօսքերս, եղբարք իմ և սիրեցեալք ի Տէր.

Կ'ապրի և կանգուն կը մնայ այս սուրբ յարկը, ցորչափ հաւատքն ու բարեպաշտութիւնը կը խնկեն անոր մթնոլորտը, ցորչափ հնազանդութիւնը, օրէնքին սէրը, պարկեշտութիւնը, կենցաղաղէտ փափկանկատութիւնը, մեծերու հանդէպ յարգանքն ու փոքրերու հանդէպ հոգածու և սիրալիր զգացումները մեռեալ տառ չեն դառնար հոն, ցորչափ միտքը չի մեռնիր չաղփաղփանքի և ժամավաճառութեանց և ունայնամիտ դատարկաշրջկութեանց մէջ, ցորչափ քննադատելու իղձը չի խեղդեր զործունէութեան տենդը, ցորչափ փառքուս զրպարտութեանց ախտը չի թունաւորեր ներքին կեանքը, ցորչափ անգուլ աշխատասիրութեան օրինակը՝ վերէն վար, և տեսարանը՝ վարէն վեր՝

ժիր կեանքի հանդէս կը պարզեն ամէն օր, ցորչափ «Որում շատ տուաւ՝ շատ խնդրեցի ի նմանէն» անհասկնալի չի դառնար մեզի, ցորչափ զրիչը չի ժանգոտիր բնաւ զրասկաններուն վրայ, ու կադամարը չի չորնար երբեք հոն, ցորչափ քանքարաթաքոյցի հակումներ իրենց բոյն չեն ըներ մեր ներքին կեանքը, ցորչափ վերջապէս Աստուծոյ և ազգին մտածումը այս տունը կը պահեն միշտ երանազայր փեթակի իր վիճակին մէջ, ուր կարենանք ամէնքս ալ պատրաստել սուրբ սիրոյ անապակ մեղրը:

Ամէնքս մտղթենք ի սրտէ որ այսպէս լինի առ յաւէտ. եղիցի, եղիցի:

Օրհնութիւն յիշատակի հողելոյս պատրիարքաց, միաբանից, օրհնութիւն երախտաւոր բարերարաց, նուիրատուաց, ուստաւորաց և վաստակաւորաց, հանգուցելոց և կենդանեաց:

Շնորհակալութիւն և ձեզ ամէնուր, Տնօրէն և Ընդհանուր ժողովներու և զանազան մարմնոց, ղիւաններու և ժողովականաց, սրբավայրերու և Հաստատութեանս զանազան ճիւղերու տեսչութեանց, պաշտօնակալաց և պաշտօնէից, որոնց անձնդիր աշխատութեանց ի պատի՜ անցնող տարին ամէնուս համար եղաւ յաջողութեան տարի մը խեղապէս:

Ամենակալին Նախախնամող Աջը հովանի լինի ամէնուս վրայ, և ամէնքս այս շրջանին մէջ ևս առաջնորդէ ի բարին. ամէն:

ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՅԴ ԱՍՊԸ...

Մեր նախորդ թիւի խմբագրականին մէջ մատնանիշ ըրած էինք զայն, այն ամպը՝ որ սկսած է կուտակուիլ ազգային կեանքի երկինքին շատ մօտաւոր մէկ կէտին վրայ...

Այդ ամպը այն վտանգն է որ նոր աղէտքի մը անացուցիչ սպառնալիքովը ժամանակէ մ'ի վեր, բայց վերջերս մանաւանդ, անա ամէն օր աւելի կը սենայ ազգին ամենէն նուիրական և սիրելի հաստատութեան զլիւն, որ իր եկեղեցին է:

Պատրանքներէ չէ որ կը տարուինք մեր այս արտայայտութեանց մէջ. ոչ ալ անհիմն երկիւղի զգացումներով է որ անդոհուած է մեր սիրտը: Իրականութիւն մը կայ մէջտեղը, զոր անկարելի է չտեսնել:

Եօթը տարիներ առաջ, «Սիոն»ի առաջին և երրորդ թիւերուն մէջ, ուրիշ խորագրի մը ներքե, պարզած էինք մեր մտավախութիւնը մեր եկեղեցական կեանքին դէմ յառաջ եկած դժուարին կացութեան մը առթիւ, խորհրդածելով Հայաստանի առաջին և երկրորդ Հանրապետութիւններու կողմէ ցոյց տրուած ընթացքին և գործադրուած քաղաքականութեան մասին. բայց այսօր կացութիւնը աւելի լուրջ է և աւելի քան երբեք մտահոգիչ:

Գիտենք պատմութենէն թէ կրօնքի կամ եկեղեցւոյ դէմ յարուցուած